

DEMOKRACIJA

Iman zelo slaba jetra, zato
mi angleška kuhinja tako prija.

PIETRO QUARONI
italijanski veleposlanik v Londonu

Leto XVI. - Štev. 5

Trst - Gorica, 1. marca 1962

Izhaja 1. in 15. v mesecu

NOVA FANFANIJEVA VLADA

Med novimi ministri trije socialni demokrati in dva republikanec - Odprtje na levo vznemirja meščane

Po dolgem trudu se je Fanfani posrečilo sestaviti novo sredinsko-levičarsko vlado. Fanfani je predložil državnemu poglavarju Gronchiju seznam ministrov v novi vladi. Debatna o zaupnici se bo vršila v začetku marca.

Od članov nove vlade so poleg ministrskega predsednika in njegovega namestnika Piccionija obdržali svoja ministrstva sledeči: Pastore za južne pokrajine, Segni za zunanje zadeve, Trabucchi za finance, Andreotti za obrambo, Rumor za poljedelstvo, Spallino za pošto, Colombo za industrijo, Bo za državne udeležbe in Folki za turizem. Ministrstva pa so menjali: Taviani od zakladnega v notranje ministrstvo, Bosco od prosvetnega v pravosodno ministrstvo, Sullo od ministrstva za delo v ministrstvo za javna dela, Jervolino od ministrstva za trgovsko mornarico v ministrstvo za zdravstvo.

Socialni demokrati in republikanci, ki so v vladi, dobijo skupno 5 sedežev. Minister za proračun je republikanec La Malfa, zakladni minister postane socialdemokrat Tremelloni, socialdemokrat Preti prevzame ministrstvo za zunanjo trgovino republikanec Macrelli prevzame ministrstvo za trgovsko mornarico, socialdemokrat Bertinelli pa prevzame ministrstvo za delo namesto Sulla.

Krščanski demokrat Medici postane minister za reformo birokracije, Gui za prosveto, Zaccagnini, dosednji minister za javna dela bo vodil krščansko-demokratske poslanke in bližnje volitve državnega poglavarja.

Ko je Fanfani zapuščal Kvirinal, je v neki izjavi ponovno opisal program in stališče nove vlade. Poudaril je solidarnost z atlantskim zavezništvom. Italija, tako je zahteval njen voditelj, hoče biti udeležena z vsemi pravicami na velikem razgovoru o resničnem miru, ki ni ogrožen od oboroževalne tekme, temveč zagotovljen z enakomernim blagostanjem. V tej dobro premišljeni izjavi pa ni bilo govora o grozeči nevarnosti sovjetskega imperializma, niti o obrambni skupnosti Zahoda. Ministrski predsednik se tudi ni postavil direktno proti komunistom, ampak je obljubil, da bo odločno branil svobodne ustanove proti vsaki totalitarni hipoteki. Priznal je, da je Nenni opustil ločitev od Togliattija in je le prikazal samostojnost socialistične stranke.

Fanfani se zaveda, kako odprtje na levo zelo vznemirja meščane na splošno in še posebno krščansko-demokratske volivce. »Komunistični in neofašistični manevri, tako je polemiziral s svojimi nasprotniki, skakor tudi konservativna propaganda, so alarmirali italijansko javnost, da bi prepričali lastne ljudi o razvoju, ki se ga boje.« Tri vladne stranke, katerim se ima Italija za marsikaj zahvaliti, zlasti za svobodo, ki jo uživa in za doseženi napredek, nudijo zadostna jamstva, da se ne bodo izpolnila nikakršna odklonstva v kakršnokoli smeri.

Za ministrskega predsednika in njegovega zaveznika Mora je najnevarnejši odpor v lastni vrstah. Kar pet članov predsedništva krščansko-demokratske parlamentarne frakcije se pri zadnji seji uprlo da bi novi vladi podelilo svoj pri-

stanek. Ne samo Scelba kot notranji minister, ampak tudi vsi njegovi pristaši so odklonili ponujena jim mesta državnih podtajnikov. Vsekakor pa je sama sredinska skupina sklenila, da se bo v mejah stranke borila proti odprtju na levo z vsemi silami.

Titovi razgovori z Naserjem

Kot »dopust« označeno potovanje in bivanje jugoslovanskega državnega poglavarja Tita v Egiptu, od koder je šel na tridnevni zasebni obisk v Sudan, se je končalo z objavo uradnega poročila. Iz tega je razvidno, da sta z Naserjem ponovno obravnavala že znane probleme politike nevezanih držav, to je: vloga nevezanih držav v svetovni politiki, vprašanje razorožitve in protikolonialni problemi.

Sestanek pa je prinesel le malo jasnosti za nadaljni postopek nevezanih držav z ozirom na napredujočo evropsko skupnostjo. Sicer je poročilo temu vprašanju po-

svetilo precej prostora in poudarilo, da so dežele, ki so vsled ustanovitve raznih novih gospodarskih skupin prizadete, dolžne braniti svoje pravice in koristi. Vendar pa v poročilu ni bilo najmanjše pripombe, na kakšen način bi se to zgodilo.

V Beogradu so se širili glasovi, da se pričakovana gospodarska konferenca nevezanih držav najbrže ne bo vršila, ampak bi se problemi lahko reševali na regionalni ravni.

V jugoslovanski javnosti in tisku je ta tema prej ko slej v središču zanimanja, čeprav največkrat prevladujejo aspekti gospodarske integracije pred politično. Pri tem se pojavlja vtis, da želi jugoslovanska vstoumerjena politika ustvariti »ideološke temelje« za izvenblokovske države, da bi na ta način prisilili gospodarsko nerazvite države k protikutepom. Vodilni jugoslovanski gospodarski strokovnjaki zastopajo mnenje, da v obliki dobrih in obrestih domov prihajajočih zneski predstavljajo »pristno pomoč«. Z znižanjem cen surovinam se izgube nerazvitih držav se znatno večajo.

UGLED ZDRUŽENIH DRŽAV

Ob istem času, ko se je John H. Glenn po treh obkroženjih naše zemlje srečno vrnil iz takojimenovanega vesolja, so bile na razpolago po vseh poštah uradih Združenih držav posebne poštne znamke, ki so oznanjale zgodovinski dogodek. Korendont britanskega radia je ironično pripomnil, da je bil tisk in tudi dostava te znamke največja skrivnost tega podviga. Take zapoznele pripombe Američanov gotovo ne bodo prizadele. Dejansko je res, da Združene države, če izvajamo nekatere tehnične podrobnosti, niso iz tega zgodovinskega načrta delale nobenih skrivnosti. O tem načrtu je vedel ves svet še preden so izvršili prvi poizkusni polet. Prav tako se je ta prvi poizkus skupno z ostalimi devetimi odloženimi odigral pred očmi javnosti kot se je odigral zadnji posrečeni poizkus.

Med pripravljalnimi deli ni manjkalo kritičnih glasov, sedaj so ponehali. Zato pa je deževalo na sto in sto tisoče brzojav. Nad uspehom so bili pravzaprav še najmanj navdušeni Američani sami, čeprav je iz nekaterih poročil izlazilo, kot da je šele od sedaj dalje rešena zahodna dežela, ki leži na obeh straneh Atlantika. Take misli izražajo pred vsem tisti, ki so po zadnjih sovjetskih raketnih uspehih priporočili slehernemu prebivalcu svobodnega sveta naj ima odslej dalje pripravljeno krsto. Odslej dalje, tako poroča zelo resen francoski list, lahko sproži vojno samo tak norec kot je bil Hitler.

Verjetno je, da so vsa takšna ocenjevanja pretirano dramatična in zato tudi njihove vrednosti ne morejo biti drugačne. Ravnotežje sil med Vzhodom in Zahodom se od prvega sputnika dalje pa vse do

posrečenih poletov Gagarina in Titova ni nikoli popolnoma premaknilo na moskovsko stran in se prav iz istih razlogov ne more sedaj premakniti na stran Zahoda. Nič ni nevarnejšega kot merjenje tekmovalnih sil med Vzhodom in Zahodom po višinah, ki so jih dosegale rakete ali po letalskih urah, ki jih je dosegel astronaut, pri tem pa popolnoma zanemarjati druge faktorje, ki spadajo v današnji svetovni vojaškemu, gospodarskemu oziroma socialnemu potencialu. S tem nihče ne bi mogel trdit, da Glennov polet ne bi bil v vojaškem in tehničnem smislu izredno pomemben dosežek. Tudi pri nas imamo za določene priložnosti na razpolago poklene pesimiste, ki tudi pod tem aspektom od vsakega trenutku izračunajo, kako velik je še vedno sovjetski dosežek in za koliko mesecev so Američani za Sovjeti. Nadaljni vesoljski poleti bodo brez dvoma ustvarili nadaljnje vojaške možnosti. Možnosti, da se medsebojno uničita pa sta obe civilizaciji zahodna in vzhodna posedovali že pred zadnjimi poizkusi.

Cesar sovjetski voditelji gotovo pod komunistično zastavo ne bodo mogli nikoli razumeti, je morda pri ameriških uspehih največja pridobitev: to je, tolikokrat zasramovana odkritosrčnost. Diktatura na Vzhodu potrebuje samo pozitivne dosežke, s katerimi postreže svojemu narodu in vsemu svetu in to še le mogoče od priložnosti kakega komunističnega praznika. Kolikokrat sta Gagarin ali Titov zapustila za start pripravljeno kabino iz najrazličnejših vremenskih ali tehničnih razlogov, tega ni javnost nikoli izvedela. Prav tako nam niso nikoli povedali, koliko manj srečnih Rusov je pustilo življenje v vesoljstvu. Ugled je za totalitarno državo odvisen samo od uspehov. Američani pa so samo za uresničitev tega načrta kar enajstkrat postavili svoj mednarodni ugled na igralno desko tekmovanja in končno pridobili večji ugled, že zato ker je bolj človeški, z vso rahločutnostjo so upoštevali dragoceno izjvljenje ameriškega astronauta. Toliko časa, dokler si Zahod dovoljujejo lahko take svobodošne, gotovo ni treba, da si s strahom izračunava gonilno silo raket ali pa višinske dosežke svojih vesmirskih raziskovalcev. To je dragoceno spoznanje teh dni, v katerih smo večkrat morali poslušati ironične posmehe profesionalnih komunistov, ki so se naravnost topili od veselja, ko so nam demokratični Američani sporočili, da je zaradi neugodnega vremena vesoljski polet ponovno odložen.

Kako izgleda alžirska bodočnost

P osemndevnih pogajanjih med ministri alžiske begunske vlade in zastopniki Francije, ki so potekala na francoskem ozemlju neposredno ob švicarski meji, je končno prišlo do enotnosti, po kateri naj bi se zaključila sedemletna alžiska vojna. Pogajanja bosta morala še potrditi francoska vlada in alžirski revolucionarji svet. Za konec februarja, oziroma za začetek marca je predvideno premirje, ki arabskim skrajnejšem seveda ne bo prineslo polnega užitka. Pogajanja predvidevajo za začetek predhodno vladavino. V ostalem pa je mnogo odvisno od nadaljnega zadržanja francoske skrajne organizacije OAS.

Glavne točke mirovnega pogajanja bi bile:

1) Francija daje Alžiriji pravico samoodločbe. Tekom šestih mesecev od začetka premirja bodo potom ljudskega glasovanja odločili o bodočnosti dežele. Splošno

Po glasovanju za tržaški občinski proračun

Z ozirom na zelo omejeno pristojnost pokrajinskih svetov ima na Tržaškem občinski svet tržaške občine, pa čeprav je ta zgolj samoupravno telo, vendar le eminentno političen značaj najvišjega voljenega predstavništva našega področja. Zato so zadržanja posameznih strank v tem svetu imela vedno močan odjek v javnosti in so bila predmet živahnega obravnavanja. Spomnimo se samo koliko napadov je moral prenesti pokojni dr. Josip Agneletto, svetovalec Slovenske liste in predsednik SDZ v Trstu, ker je pri proračunskih glasovanjih iz utemeljenih razlogov običajno podprl obstoječi občinski odbor, v katerem je imela in ima večino Krščanska demokracija.

Tudi predzadnji ponedeljek je tržaški občinski svet odobril pro-

račun za leto 1962. Za odobritev so glasovali svetovalci Krščanske demokracije, Socialne demokratske stranke, republikancev, Liberalne stranke, Tržaške independentistične zveze in dr. Teofil Simčič, svetovalec Slov. liste. Zabeležiti je treba pri tem, da njegovo ravnanje tokrat ni naletelo na nobene glasnejše očitke od strani naših običajnih nasprotnikov. So morda končno le uvideli, da postopanje slovenskih demokratov daje sadove, ki jih s trmastim vztrajanjem pri brezplodni opoziciji ne bi sicer nikdar dosegli?

Na drugem mestu objavljamo danes drugi del tehtnega govora, ki ga je imel dr. Teofil Simčič v proračunski debati. Tu bi želeli samo spomniti naše čitatelje, da je župan dr. Franzil lani, v odgovor na pritožbe dr. Simčiča, v svojem govoru izjavil, da se tržaška občina ne bo upirala izvedbi določil londonske Spomenice o soglasju, če bi ta bila uveljavljena. Letos pa je župan Franzil odgovoril na ponovno pritožbo dr. Simčiča s tem, da je prebral besedilo razsodbe Državnega sveta v Rimu, ki po županovem mnenju neizpodbitno dokazuje, da je Spomenica o soglasju popolnoma veljavna. Ta del županovega govora je naletel na oster protest misovskega svetovca dr. Morellija, ki je dejal, da je londonska Spomenica za italijanstvo Trsta porazna.

Morda se bo našel kdo, ki bo dejal, da so to samo prazne besede. Res je, bomo odgovorili, zaenkrat so to besede, vendar besede kakršnih v tržaški občinski sejni dvorani doslej še nismo slišeli. Te besede vsekakor dokazujejo, da se počasi vendarle približujemo razjasnitvi tega, za tržaške Slovence najvažnejšega vprašanja. Bodočnost bo nato tudi dokazala, da gleda za italijanstvo in prihodnost Trsta in s tem vsega našega ozemlja veliko pametnejše župan dr. Franzil kakor pa misovec dr. Morelli!

Tudi občinski odbornik za proračun dr. Rocco je v govoru ki ga je imel pred glasovanjem, obljubil, da bo upošteval pritožbe svetovca Slovenske liste ter da bo občina poskrbela za izboljšanje nekaterih poti v okoljskih vaseh in predmestjih, za boljše razsvetljavo na Opčinah, Kontovelu, Proseku, Katinari, v sv. Krizžu in Trebčah ter da bo pripravila načrt za postavitev mizarске in mehanične delavnice v Slovenski industrijski šoli v Rojanu. Dr. Rocco je nadalje zagotovil, da se bo občinska uprava zanimala pri Prefekturi v zadevi dvojnega obdavčenja napisov slovenskih trgovcev, obrtnikov in gostilničarjev.

Dr. Simčič je v svoji glasovalni izjavi dejal, da sprejema na znanje kar sta mu obljubila župan ni dr. Rocco. Še posebej je poudaril, da upa, da se bodo tudi drugi državni organi soglasili z mnenjem Državnega sveta o veljavnosti londonske Spomenice in da pričakuje, da bo dvojno obdavčenje dvojezičnih napisov, za odustave priznane in zaščiten etnične manjšine, odpravljen. Dodal je še, da demokratični Slovenci ne želijo, da bi občini bil imenovan komisar, niti ne vidijo koristnosti predčasnih občinskih volitev. Zato je dejal: »bo glasoval za proračun.

Slovenski glas za tržaški proračun torej ni bil dan v prazno. Kdor stvari razume in jih znatno trezno ocenjevati mora priznati, da je to bila edino pravilna in z našega demokratičnega stališča tudi edino dosledna poteza.

Negotova bodočnost Kenije

AFRICANI SO NEEDINI MED SEBOJ
BORBA ZA FEDERACIJO ALI ZA
ENOTNO DRŽAVO

Konferenca, ki je pričela zasediti prejšnji teden v Londonu, da bi sklepala o bodočnosti Kenije, kot neodvisni državi se je na prvi pogled zdelo brezuspšno. Med 82 odposlanci, ki so prisotni pri konferenci, vlada različno mnenje in nobena od prisotnih skupin ni pripravljena priznati ali popustiti drugi. Vendar vsi niso črnoledi. Večina ima polno zaupanje, da se bodo pri konferenčni mizi sporazumeli in zedinili.

Samo nekaj evropskih odposlancev desničarske Kenijske koalicijske skupine ni tako optimističnih. Neodvisna Kenia ne more obstojati, naj bo ustava že kakršna koli. Njihova največja skrb je, da dobijo čim boljše garancije za varnost manjšin in primerno odškodnino za nasade na ozemlju prvih naseljencev.

V kakšni meri izražajo odposlanci te skupine mnenje Evropejcev ni moči točno povedati. Oni predstavljajo 70% posestnikov in polovico od 70.000 priseljenih Evropejcev.

Azijscev je nekaj nad 170.000, ki tudi ne smatrajo položaja boljše, toda so bolj fatalisti. Skrbí jih njihova bodočnost v upravi in imajo pred očmi zgled Tanganjike, kjer azijske uradnike grdo geldajo in nočejo slišati o kakšni odškodnini.

Nova kenijska stranka pod vodstvom Sira Mahaela Blundella podpira afriško manjšinsko stranko - Kenijsko afriško demokratsko unijo KADU. Toda vplivna skupina pod vodstvom nekdanjega južnoafriškega majorja Bruce Mackenzie-a nastopa za Jcemo Kenyatta in njegovo ke-

njsko afriško narodno unijo (KANU).

Značilen je izid spora med KANU in KADU. Obe stranki nastopata kot trden blok, toda nobena ni brez notranjih sporov in vsaka od njih upa, da se bo okoristila z notranjim razcepom druge.

Sporno vprašanje je federacija in enotna država. Federalistična KADU stranka pod vodstvom zmernih osebnosti kot Ronald Ngala, ki je sedanjí ministrski predsednik Kenije smatrajo federalistično ustavo kot edino sredstvo proti eni stranki, ki bi pomenila propast demokracije.

KADU je zastopnica raznih manjših plemen v Keniji, čeprav je bila v manjšini.

KANU stranka pa je proti federaciji in smatra močno osrednjo vlado kot edino sredstvo za ustvaritev resničnega naroda. Podpirata jo dve največji plemeni v Keniji to je Kihuyu in Luo in ima skoro pri vseh drugih plemenskih skupinah, somišljenike. Vendar je težko vzdržati enotnost v KANU stranki. Strankin vodja Jomo Kenyatta se brani, da bi vzpostavljal disciplino v stranki. Če poprej je igral vlogo posredovalca med posameznimi skupinami rajši, nego da bi zahteval od njih pokorščino in disciplino.

Ceravno je vprašanje ustave glavni problem, vendar ni edini. Poleg ustave je še vprašanje zaščite proti razlastitvi, ki je glavna skrb priseljencev. Potem je še vprašanje obalne ožine, ki bi jo priseljeni Somalijci radi pritegnili Somaliji. Končno so še pravice manjšin in problem gospodarskega propadanja Kenije zaradi stalne negotovosti in strahu.

IZ JUGOSLOVANSKEGA EMIGRANTSKEGA TISKA PETNAJST LET „NAŠE REČI“

Z letošnje februarso številko je mesečnik »Naša Reč« (t.j. »Naša beseda«), ki ga izdajajo demokratični jugoslovanski usmerjeni emigranti organizirani v zvezi »Oslobodjenj« (t.j. »Osoboditev«), stopil v petnajsto leto svojega izhajanja.

Morda se bo kdo vprašal zakaj na tem mestu pravzaprav omejamo ta jubilej, ki nima neposredne zveze z našo primorsko stvarnostjo. Odgovor je enostaven: kot Slovenci se moramo nujno zanimati za jugoslovanski politični razvoj, pa naj bo to za dogodke in državi, kakor tudi za pojave v tujini, kjer danes edino lahko čujemo svobodno besedo predstavnikov in pripadnikov posameznih jugoslovanskih narodov. Toliko bolj velja to, če gre za pozitivne pojave, kakršnih eden je prav gotovo »Naša Reč«.

Niso nam neznani spori, ki ločijo Srbe in Hrvate. Mnogi obiskovalci iz Jugoslavije nam govorijo o medsebojnih obtožbah, s katerimi pripadniki jugoslovanskih narodov valijo eden na drugega odgovornost za težave, ki jih morajo prenašati pod komunistično vladavino. Posebno ostre pa so razlike v emigraciji, kjer Hrvati takorekó ne marajo slišati za Srbe, Srbi ne za Hrvate, eni in drugi pa ne morejo pozabiti potokov krvi, ki so bili preliti v drugi svetovni vojni in tragičnih bratomornih bojih in preganjanjih.

V takem vzdušju, ko se od povsod oglašajo posamezniki prežeti in obremenjeni z duhom preteklosti, ki zanešeni od svojih idej le preradi pozabljajo na kruto stvarnost, s katero bi morali jugoslovanski narodi, enkrat razbiti in ločeni, računati, je treba priznati, da je imela pogum tista peščica pripadnikov novega, že v Jugoslaviji zraslega srbskega rodu, ki je sklenila, da gre po drugačni, strastni tokovi in geslom nasprotni poti. Pri tem delu so se ji pridružili tudi nekateri Hrvati in Slovenci.

Ljudje, ki se zbirajo okrog »Naše Reči«, zagovarjajo namreč hrvaško-srbski sporazum, ohranitev skupne države in njeno resnično demokratizacijo. Pokopali so unitarizem in so za federativno ureditev, ki naj zagotovi vsem jugoslovanskim narodom resnično in popolno enakopravnost ter čim večjo samostojnost v vseh zadevah, ki niso neizogibno skupne. To niso pristaši srbskega »junacenja«, niti zagovorniki preživelih starih časov. »Naša Reč« je že leta 1948. zapisala, da se tisto »kar je nekoč bilo ne bo nikdar več povrnilo, pa naj bi pri tem šlo za interese posameznikov ali navade skupine. Pri tem so bili mišljeni tako jugoslovanski politični problemi kakor tudi socialna ureditev. Krog, ki se zbira pri »Naši Reči« zastopa namreč stališče, da je treba pri urejanju bodočnosti jugoslovanskih narodov izhajati iz sedanjosti in iz novih časov, ne pa se vračati na leto 1945, oziroma celo na leto 1941 ali 1941, kakor si to nekateri želijo in predstavljajo.

Ali si že **poravnal naročnino?**

POD ČRTO

Kako se je Tito polastil K.P. Jugoslavije

Ante Ciliga, eden izmed ustanoviteljev KP Jugoslavije, je bil član notranjega komiteja in politbiroja, prav tako pa tudi glavni urednik »Borbe« in pokrajinski tajnik za Hrvatsko. Leta 1925 se je preselil najprej na Dunaj kot krajevni zastopnik KPJ na Dunaju, pozneje pa se je namestil v Sovjetsko zvezo od oktobra 1926 do decembra 1935. Prva tri leta je preživel v Moskvi kot instruktor na Partijski šoli jugoslovanskih emigrantov komunistov. Leta 1930 je predaval na Komunistični univerzi v Leningradu. Tu ga je aretirala sovjetska tajna policija Gpu zaradi opozicije proti sovjetski vladi. Deportirali so ga v neko sibirsko koncentracijsko taborišče. Po petih letih se mu je posrečilo, da so mu kazen spremenili v izgon iz sovjetskega ozemlja. Od tega časa dalje je Ante Ciliga živel v Franciji in Italiji. Ze leta 1929 so ga izbrisali iz komunistične partije Jugoslavije, nakar se je članstvu kasneje tudi sam odrek. Od tega časa dalje deluje v vrstah demokratičnih socialistov, ne da bi se vpisal v katerokoli politično skupino.

Ob koncu poletja 1935, po 3 letih osrednjega političnega zapora Sovjetske, ki leži v mestecu Verhneje Uralisk in po 2 letih koncentracijskega taborišča v Sibiriji, sem v času, ko sem se naravnost brezupno bojeval da se rešim sovjetskega ozemlja, sem prejel 2 razglednici od starega opozicijskega bojovnika Herberkinga iz Moskve, ki je bil prav tako deportiran v Sibirijo. Iz vesti obeh Heberlingovih razglednic sem razbral da je bila aretirana tudi Pelagija Denis-ova - Belousova, žena Josipa Broza Tita, ki je prav tako pripadala naši opozicijski skupini. Pozneje pa je v večji umrla. Kaj naj bi pomenila smrt v zaporu? Ali je to bila naravna smrt, povzročena zaradi pomankanja ali lakote, ali je to bilo za samomor ožirano izvršena kazen, ker so jo obsodili na smrt? V obeh Herberkingovih sporočilih, ni bilo drugih važnih podrobnosti, ki bi odkrivale okoliščine razkrinkanja s strani Gpu, aretacije oziroma eksekucije Pelagije Denis-ove Belousove?

»Naša Reč« je torej glasilo srednjega in mladega rodu, ki ne gleda na sebe in na bodočnost z zagrenjenimi očmi. Ob vročih in strastnih, v dobrem delu pa precej napihjenih in praznih polemikah, ki so tako pogoste v emigrantskem tisku, je kar prijetno brati revijo, ki piše v tako umirjenem in treznem duhu. Vsaka številka ima krajši idejni ali politični uvodnik, kateremu sledi največkrat daljša razprava ali poročilo iz jugoslovanske problematike. Pri tem so posebno pogoste politične, socialne in ekonomske razprave. Enako pozornost posveča revija tudi obravnavanju življenja in udejstvovanja v vrstah jugoslovanske emigracije. Drobna jugoslovanska in mednarodna kronika, nekrologi, ocene knjig, ki se nanašajo na Jugoslavijo a so izšle v tujini, literarni prispevki, pisma čitateljev, pogosti ponatisi značilnih člankov iz jugoslovanskih listov, tu in tam nekaj polemike in poročila o delu lastne organizacije, koristno dopolnjujejo vsebino vsake številke.

Mislimo, da nismo daleč od resnice, če rečemo, da krog, ki se zbira okrog »Naše Reči« najbrže prav zaradi svoje velike resnosti in iz tega izhajajoče razumske

usmerjenosti ne bo nikdar postal množično politično gibanje, predstavlja pa že danes intelektualno elitno jedro, katerega vpliv ne bo ostal brez sledu v prihodnji zgodovini jugoslovanskih narodov. S tega vidika so napor, ki jih je ta skupina vzdržala s tem, da je štirinajst let z lastnimi sredstvi in pritrgovanjem od ustredno izdajala svoje glasilo, da je poleg tega založila vrsto političnih knjig in brošur ter da je razširila svojo organizacijo na vseh pet kontinentov, vredni vsega priznanja in želeli je samo, da bi jim bila kos tudi v bodoče. Kot pomembnim predstavnikom novega rodu posvečajo članom »Osobodjenj« vedno večjo pozornost tudi razni starejši politični voditelji, saj je to eno izmed tistih redkih emigrantskih središč, v katerem složno sodelujejo pristaši raznih demokratičnih političnih strank in pripadniki prve povojne kakor tudi najnovejše jugoslovanske emigracije.

Revija »Naša Reč« izhaja v Angliji (North Harrow, Middlesex) njen poverjenik za Italijo, kjer znaša letna naročnina 1.100 lir, pa je g. Stevan K. Pavlovitch, Milano, Via Salutati, 6.

SLEPA POT

Iz vasice v Kanalski dolini vodijo proti Višarjem poti, ki se izgubljajo neke po poljih ali gozdovih. Ko sem se nekoč znašel na eni izmed takih poti, sem na križišču opazil neznanca. Stal je in majal z glavo, morda se je tudi smehljaj, znil pa ni nobene.

Ko sem se čez dobro uro vračal po isti poti nazaj na izhodišče, je bil možakar še vedno tam. »Lahko bi me bil opozoril«, sem si dejal.

Višarska pot ima v tem okolju več slepih poljskih in gozdnih odcepov. Za časa mojih počitnic nisem zašel samo enkrat. Nekega dne sem se s čudakom seznanil. Bil je domačin, Slovenec, časnika, povratnik iz Slovenije, kjer časnika je bil z lastnimi možgani današnja diktatura ne potrebuje. Vračal sem se z vrha s polnim nahrbtnikom jurčkov. Prav v tem trenutku je prisopihal na križišče znanec. Tudi on jo je ubiral po napačni poti, zato sem ga nagovoril: »Ta pot je slepa, gospod! Ustavil se je, me pogledal od vrha do tal, nato pa mi je v najsočnejši briščni dejal: »Ne brigajte se, prosim, za stvari, ki se vas ne tičejo. Pravo pot bom že sam iztaknil!«

Obstal sem z odprtimi usti in najbrž tudi zagodrnjal. Tedaj se je izza leskovega grma oglasil neznanec. »Če boste malo počakali«, je dejal in se mi smejal, »ga boste lahko ponovno srečali, ko jo bo pridrsal nazaj.«

Časa sem imel na pretek kot vsi letovičarji. Odložil sem nahrbtnik in prisedel k neznanu. Tako sva se spoznala.

»Mnogi ljudje hodijo po tej poti«, je pričel moj novi znanec. »V prejšnjih časih sem jih opozarjal, da hodijo po slepi poti, pa so me se ozmerjali kot je vsaj ostel tale neotesanec. Le zelo redki so se mi zahvalili in jo ubrali po pravi poti. Prav zato tudi nobenega več ne opozarjam. Gledal sem jih, kako so se utrjeni vzpenjali navzgor, pa sem premišljeval, ali bi jim ne pokazal prave poti. Ze kmalu pa sem se prepričal, kako svojeglavo so silili v napačno smer. Vem, napačna pot se jim je zdela bližja. Prevara, kakršnih je v življenju nič koliko. Kolikokrat mislijo ljudje, da hodijo po bližnjici, pa ni res.

Tale možakar, ki rine navzgor, izgleda, ko da je do smrti utrujen. Mislil celo, da je bil prepričan, ali pa je vsaj slutil, da je na nepravni poti, ko ste mu postregli z dobrim nasvetom, kljub temu je pot nadaljeval. Trmasto je zahteval da obje njega. Veljavnost je značilna lastnost osebnosti in oblastnikov. Boste videli, čez nekaj časa se bo vrnil in vas iz dna duše zasovražil. Morda bo na doživljaj že kmalu pozabil, morda pa vam tega pouka niti po smrti ne bo odpustil. Če bi morda drugače izgledali, tako približno kot je on sam, bi vas morda poslušal. Morda bi vas celo sam vprašal za pot; ker pa ste drugačni od njega, vas sovraži, in je prepričan, da ste hudobni. Podzvestno namreč čuti, da ga v kakršni koli stvari prekašate. Morda tudi pretiravam. Tega še šam ne vem. Vem pa, da je vse polno pretevez za sovraštvo med ljudmi. Oddahnil se je. Ponudil sem mu požirek čaja iz čutare.

Gpu vzdrževala do Titovega trockizma. Nikoli pa ni nihče povedal na kakšne temelje so se opirala ta sumničenja. V svojem zgoraj omenjenem intervjuju pripoveduje Tito, da je prispel v Moskvo zelo popularni Crnogorski komunist Petko Miletić, ki je prispel naravnost iz Jugoslavije v začetku leta 1938, da bi Tita - tako on dobesedno poudarja - ovadil trockizma (to poudarjamo mi; mu odvzel vodstvo KPJ potem ko so aretirali in odgnali Gorkiča. Na ta argument pa se bomo vrili kasneje). Tudi Tito navaja argumente, s katerimi je Petko Miletić utemeljeval svojo ovadbo.

Sam A. Ciliga pripoveduje v spominih: Petko Miletić je bil leta 1929 v Moskvi na Soli jugoslovanske komunistične partije, (kjer sem jaz poučeval) in se je v mnogih opozicijskih idejah strinjal z nami. Poznal je skoraj vse naše skrivnosti in vedel je tudi za razmerje med Titovo ženo in odgovornim funkcionarjem našega opozicijskega centra Stankom Dragičem, bivšim partijskim tajnikom v Zagrebu.

Miletić je zavračal uveljavljanje naših zaključkov in tudi odklanjal, da se priključi stvarni in dejanski akciji opozicije. Omejeval se je v zatrevanjih, da moramo ohraniti svoje nazore in da ne smemo slepo slediti Rusom, zlasti, da moramo biti nezaupljivi do nekih njihovih načinov in zahtev. Nikoli pa ne bi smeli vsega tega povedati boljševikom. To je bila taktika, ki se je z velikim uspehom posluževal Tito, ko je po končani drugi svetovni vojni v vsej tajnosti pričel pripravljati odprti odpor proti Kremlju.

S svoje strani je isti Petko Miletić, ki bi leta 1929 moral na partijski šoli v Moskvi glasovati za ali proti jugoslovanski liniji v Kominterni, se je od zborovanja odstranil, svojemu prijatelju Stanku Dragiču pa je dejal: »Prijatelj! v resnici ne vem, kakšen smisel bi imelo naše skupno potovanje v Sibirijo.« Petko Miletić je leta 1938 končal svoje življenje v koncentracijskem taborišču Kolima v Sibiriji. Dejstvo, da se je Tito spustil v taka razkrivanja po 3 letih tajnega Hruščevega poročila na XX. kongresu, ko so bile že vse komunistične stranke obveščene o Stalnihovih pogreškah, dejstvo, da je bil Tito zadnji od mednarodnih komunističnih voditeljev, ki so obsodili Stalinovo zablode in vsaj deloma ponovno dali za-

Umolknil je in se zazrl v daljavo proti vzhodu.

»Morda imate pravo, sem dejal in pogovor obrnil na možakarja, ki me je pred nekaj minutami nahuhal, »vendar ne verjamem, da je na svetu mnogo takih ljudi. Morda pa možakar stanuje neke ob tej poti, potem jo je vsekakor ubral po pravi poti.«

»Gotovo«, je odgovoril. »Vem sicer, da tu ne stanuje, pa tudi če bi stanoval, bi se za nasvet vsaj zahvalil. Se vesel bi moral biti, da ga drugi odvrčajo od pogreškov. Gotovo ga nihče ne sili, da poslušata tuje nasvete. Vsak človek ima pravo, da se na tuje nasvete požižga, zlasti v mladosti. Posebno pa še takrat, ko je prepričan, da ima prav in ne samo zato, ker mu tako narekujejo oholost in trma.«

V bregu so odmevali koraki. Možakar se je vračal. S peklensko jezo me je prebodel s pogledom, mi obrnil hrbet, zaklel in jo hitro pobral navzdol.

»Ali ste videli. Jeza ga razganja. Če bi le mogel, bi vas živega pohrustal. Tako nastajajo vojne. Trmoglavci, prepričani, da je njihova beseda zlato, ne dopuščajo drugim besede. Taki ljudje ne preudarjajo s pametjo. Veljavnost, tista, ki je v preteklosti pognala številne slovenske kmetije na boben, ima še vedno veliko in odločilno besed« zato, ker se ji le malo kdo z odločnostjo upira. Tako, prijatelj, nastajajo diktature. Le poglejte, vsi diktatorji so veljavneži, trmoglavci, suroveži - in poleg vsega še veliki strahopetci.«

V premišljevanju sem se poslovil od novega znanca in skoraj pozabil na sijajno večerjo z jurčki.

„MIŠNICA“

Pretekli teden je Slovensko gledališče v Trstu uprizorilo detektivko Agate Christy »Mišnica«. Ta dvodejanka, ki ima v nekaterih točnejših prevodih naslov »Trisive miši«, ne spada med psihološko najboljše dela velike angleške pisateljice policijskih romanov, pač pa je gotovo zelo popularna. Ozadje in okolje, v katerem se zgodba odigrava je že samo posebi zagonetno in polno takoiimenovanega »suspensa«. In vendar smo na premieri Slovenskega gledališča zaman čakali na napetost, ki je osrednja privlačna točka vsake kriminalke. Režija, ki je bila v nekaterih momentih še kar povprečna, je posebno v prvem dejanju vzodenela. Vsekakor je bilo takoj opazno, da režiser Adrian Rustja ni niti najmanj razumel smisla igre angleške pisateljice. V opravičilo za to lahko navedemo dejstvo, da je bilo tokrat prvič, da se je Slovensko gledališče predstavilo tržaški publiki z detektivskim delom. In prav v tem dejstvu smo dobili dokaz, da bi bilo bolje, ko ne bi Tržačani imeli priliko gledati zadnje premiere tržaškega slovenskega poklicnega gledališča. Dokler detektivki nismo gledali, smo vsaj lahko upali na boljše predstavo, s predstavo pa je to upanje šlo po vodi.

Na visoki umetniški višini je bila pri vsem predstavi edinole glasba Pavleta Merkuja, ki je v določenih trenutkih reševala režijo, kolikor je le mogla. Če smo

o režiserju dejali, da ni uspel, kljub velikemu trudu v svojem namenu, da bi pri občinstvu ustvaril napetost, lahko to ponovimo tudi za vse igrance brez izjeme. Niti v trenutku, ko bi bila morala biti igra na višku, to je v trenutku, ko se nam morilec izda, nas ni igranje z vso silo potegnilo za sabo.

Eno izmed glavnih vlog, lik gospodarja gostišča je podal mladi igralec Milič, ki je s svojo postavo kot nalašč ustvarjal za tipičnega angleškega majordoma. Njegovo igro, vpoštevajoč, da je prvič nastopil v večji vlogi, lahko pozitivno ocenimo. Podobno se lahko izrečemo tudi o Modestu Sancinu in Silviju Kobalu, ki sta svoja lika uspešno rešila, ker sta se lahko oprlela karakterizacije svojih vlog. Pravo razočaranje pa je prikazal Stane Starešinič, ki je nosil vodilno vlogo. Vse premlačen je bil na začetku, kasneje pa se je hipoma spremenil iz popolnoma uravnovešenega človeka v pravcarke blazneža. Ta prehod je bil prenašel pa čeprav je avtorica o tem liku dejala, »da ga študirala dneve in mesece z željo, da bi neuravnovešenost z ene strani občinstvu prikrla zaradi dramatičnejšega učinka na koncu igre, po drugi strani pa dala igranju čim realnejšo verjetnost.«

V celoti lahko trdimo, da je bila predstava »Mišnice« ena izmed najslabših izvedb, kar jih je Slovensko gledališče v zadnjih letih uprizorilo. Se posebno mučeno je bilo prisostvovati premieri, ko je bilo še mnogim gledalcem pred očmi igranje italijanske specializirane skupine »Compagnia del giallo«.

Razkrinkanje letelih krožnikov

Po petnajstih letih skrbnega raziskovanja se je ameriško letalstvo končno prepričalo, da je šlo pri takoiimenovanih »letečih krožnikih« in pri neznanih letalskih objektih največkrat za ptice, letala, balone, nenavadne svetlobne prikazi ali enostavno za goljufije vsekakor pa ne za letalna tvoriva, ki bi prihajala od drugih planetov.

Letalstvo je prišlo do tega prepričanja po preiskavi 7369 poročil od leta 1947, odkar je pričelo s preiskavami neznanih letalskih objektov. Pri tem je ugotovilo, »da so pri vseh raziskovanih predmetih zasledili tehnične izsledke, ki niso prekašali naših današnjih znanstvenih spoznanj.« Samo v preteklem letu je ameriško letalstvo zasledovalo 488 primerov, pri katerih so bodisi pripadniki letalstva ali pa drugi ljudje, zasledili tolikšno količino neznanih slučajev. Samo 10 izmed teh pojavov niso do konca leta povsem raziskali. Posebno pogosto ugotavljajo zasledovalci letalstva še neviden zračni signal kot nov letalski izum. Druga poročila o »skrivnostnih letalskih prikazih« nastajajo z zvezdnimi utrinki. Večkrat prihajajo tudi poročila opazovanj, da so neznani leteli objekti spremenili barvo. Letalstvo razlaga ta pojav, da tudi baloni in letala pod gotovimi svetlobnimi pogoji, zlasti v veliki višini, prav tako spremenijo obliko in barvo.

Končno ugotavljajo raziskovalci, da niso doslej našli še niti enega samega takega objekta, ki bi ogrožal varnost Zdrženih držav in da je ostalo v zadnjih šestih letih samo 1,96 primerov nerazjasnenih.

slovenski sindikalisti Salaj in Zorga), ki ga je postavila oblast kominterne ob času tretjega kongresa jugoslovanske komunistične partije (v poletju 1926), se je hitro razšel. Sima Marković, srbski nacionalist je bil odstavljen; centralistični sindikalisti so se združili z levčarji, ki jim je bil na čelu Djuro Cvijić in v jeseni leta 1927 je centralni komite imenoval Cvijića za političnega tajnika Politbiroja namesto Sime Markovića.

Protifracionistična in proti intelektualistična trdnjava, ki je delovala v Zagrebu in jo je postavil na noge Stanko Dragič, ki se je v tem času zadrževal v Moskvi je bil prav tako zamenjan z Antonom Mavrakom, nakar se je tudi ta organizacija povsem pridružila novi liniji. Vse to se je dogodilo brez predhodnih posvetovanj z Moskvo in proti Buharinovi liniji, ki je bila takrat v veljavi. Ker pa se je v Moskvi že nakazoval nov konflikt med Stalinom in Buharinom se je slednji počutil posebno obvezen, da v interesu kominterne premakne vso zadevo proti levici. V Milanu Gorkiču (katerega pravo ime je bilo Josip Cizinsky) rojenemu v Bosni od čeških staršev, ki je bil drugi tajnik mednarodne komunistične mladine in katere organizacija je bila zvesto vdana buharinjanom, je Buharin našel primerne človeka za novo jugoslovansko operacijo. Centro-levičarsko direkcijo KP Jugoslavije bi morali razpustiti. Ne bi pa mogli na novo postaviti na tajnsko mesto Simo Markovića, ki je bil vse preveč kompromitiran. Na drugi strani pa je bil Marković tip, ki je bil vse preveč obdarovan z željo po neodvisnosti. Zato so najprej mislili, da bi bilo še najbolje organizirati rusko skupino in jo odposlati v Jugoslavijo. Tu naj bi se polastila KP in odstavila centro-levičarsko direkcijo. Skupino so sestavili iz starih vojnih ujetnikov nekdanje avstro-ogrške armade, iz ameriških emigrantov jugoslovanskega porekla in mladih Jugoslovancov, ki so bili izločeni s solidno boljševsko vzgojo; vsem tem so se priključili oportunisti in karjisti najrazličnejših vrst.

Gorkič je bil izredno marljiv delavec, priden in natančen človek, ni pa imel organizacijskih sposobnosti in ni poznal ljudi. Te njegove negativne lastnosti so ga močno kompromitirale v letih 1928/29 in ga definitivno pokopale - kot bomo videli pozneje - v letih 1937/38.

